

“Hem o Güneş, her şeffaf zerreye hattâ ziyası nereye girmiş ise orada hazır ve nâzır gibi olduğu,.. Güneş'in aksi ve bir nevi timsali görünmesiyle anlaşılır.” Bu meseleyi Cenâb-ı Hak ile mevcudat arasındaki münasebet açısından nasıl anlamalıyız?

"Hem o Güneş, her şeffaf zerreye, hattâ ziyası nereye girmiş ise orada hazır ve nâzır gibi olduğu, o zerrenin kabiliyet ve rengine göre Güneşin aksi ve bir nevi timsali görünmesiyle anlaşılır."(1)

Bu cümle, Üstad Hazretlerinin aşağıdaki ifadesine bir misâl olabilir:

"Kâinatta tasarrufları görünen ef'al-i Rabbaniyenin ıtlak ve ihata ve nihayetsiz bir sûrette zuhurlarıdır. Ve o fiilleri takyid ve tahdid eden, yalnız hikmet ve iradedir ve mazharların kabiliyetleridir."(2)

Allah'ın bütün sıfatları mutlakdır, yani başkaları tarafından kayıt altına alınamaz. Yine bütün sıfatları varlık âlemini ihata etmiştir. Ancak, Üstad'ın ifade ettiği gibi bu sıfatların tecellisi **“hikmet, irade ve mazharların kabiliyetine”** göredir. **Şöyle ki,**

Bütün kuvvetler Allah'ın ihsanıdır. Allah, bu ihsanını varlık âleminde hikmetle ve mahlûkatın kabiliyetlerine göre gösterir. Karıncanın yürümesi de, bizim bir iş görmemiz de güneşin gezegenlerini döndürmesi de ancak Allah'ın ihsan ettiği kuvvet ile olur. Ancak, güneşe lazım olan kuvveti karıncaya vermek hikmete uygun düşmediği gibi, karıncanın kabiliyeti de bu kuvveti taşımaya uygun değildir.

Bir misâl de ilâhî isimlerden verelim. Bütün canlıları rızıklandıran Allah'tır. Ama her canlıya, onun midesine, ağzına ve dişlerine en uygun rızık verilmiştir. **“Rezzak”** isminin tecellileri bütün yeryüzünü doldurmuştur, ancak her canlı bu rızıklardan kendi kabiliyetine göre istifade edebilmektedir.

İşte bu hakikati de Üstadımız Güneş misâliyle çok berrak bir şekilde aydınlatmıştır. Güneş'in ışığı bütün zemini ihata etse de her ayna kendi kabiliyetine göre ondan bir feyiz alabilmektedir.

Dipnotlar:

(1) bk. [Sözler, On Dördüncü Söz.](#)

(2) bk. [Şuâlar, Yedinci Şuâ.](#)